

Naar een inclusiever Nederland: toegankelijkheid van tekst en beeld voor mensen met een leesbeperking moet de norm worden.

De verkiezingen op 22 november 2023 bieden kansen om nieuw beleid te maken en bestaand beleid aan te scherpen. Als expert in het toegankelijk maken van tekst en beeld voor mensen met een visuele of andere leesbeperking, ziet stichting Dedicon dan ook diverse mogelijkheden om Nederland inclusiever te maken voor mensen met een beperking.

De verdragen, wetten en plannen die er inmiddels liggen zijn een goede basis: het VN-verdrag Handicap, de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz), de toegankelijkheidsrichtlijnen voor producten en diensten (voortkomend uit de Europese Toegankelijkheidsakte) en de Werkagenda routekaart richting inclusief onderwijs.

Laten we daarom in de komende vier jaar overgaan van woorden naar daden en maak toegankelijkheid van tekst en beeld de norm. Er liggen veel kansen om een samenleving te creëren waarin het vanzelfsprekend is dat alle informatie in tekst en beeld voor iedereen toegankelijk is. Daarom geven wij in deze handreiking een aantal maatregelen mee die bijdragen aan een toegankelijke informatievoorziening in het algemeen en gelijke kansen voor scholieren met een visuele of andere leesbeperking in het bijzonder.

1. Toegankelijke informatie, producten en diensten

Mensen hebben recht op een toegankelijke maatschappij waarin zij volwaardig kunnen participeren. Toegang tot informatie -tekst én beeld- is hierbij net zo essentieel als fysieke toegankelijkheid. Informatie is de sleutel naar volwaardige deelname aan de maatschappij. Zolang dit echter als vrijblijvend wordt ervaren, belemmert dat mensen met een beperking om zelfstandig te participeren in de samenleving.

Toegankelijke publieksinformatie

Het belang van toegankelijke informatie wordt door (semi-)overheidsinstellingen wel gezien, maar het blijft in de praktijk hooguit bij teksten op de website. Informatie op papier of digitale informatie in de vorm van pdf-documenten, video's en formulieren zijn vaak nog niet toegankelijk voor mensen met een beperking. Het [Dashboard DigiToegankelijk](#) toont aan dat, 5 jaar na het ingaan van het Tijdelijk Besluit toegankelijkheid digitale overheid, minder dan de helft van de overheidswebsites geheel of gedeeltelijk voldoet aan de wettelijke toegankelijkheidseisen. Ruim éénderde is nog helemaal niet toegankelijk.¹ Behalve informatie van de overheid moet ook consumenteninformatie van bijvoorbeeld openbaar vervoerbedrijven, banken, onderwijs- en

¹ Bekeken op 1 augustus 2023

zorginstellingen, (zorg)verzekeraars, pensioenfondsen en detailhandel toegankelijk zijn om zelfstandig mee te kunnen doen in de samenleving.

Toegankelijke producten en diensten

Begin september 2023 wordt de [Implementatiewet toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten](#) (schriftelijk) behandeld in de Tweede Kamer (commissie VWS). Deze wetgeving, inclusief de bijbehorende sectorspecifieke wetgeving, komt voort uit de Europese Toegankelijkheidsakte. Ze heeft betrekking op diverse producten en diensten, waaronder e-boekdiensten, en gaat in op 28 juni 2025. Voor mensen met een beperking zorgt deze wetgeving voor een meer en beter toegankelijke samenleving. Voor de verschillende onderdelen en sectoren worden aparte toezichthouders aangesteld. Die hebben de Raad van State aangegeven dat de toezichtstaak op het gebied van toegankelijkheidsvereisten een nieuw toezichtsterrein is. Kennis die nodig is om te toetsen op toegankelijkheidseisen ontbreekt nog grotendeels bij deze toezichthouders. Ook Nederlandse bedrijven die de betreffende producten en diensten aanbieden op de Europese markt moeten hun kennis en vaardigheden op het gebied van toegankelijkheid vergroten. Laten we in de komende jaren gezamenlijk voorkomen dat bij deze wetgeving mensen met een beperking, net als bij de websites en apps van overheidsinstellingen, nog jaren moeten wachten totdat de toegankelijkheid van de betreffende producten en diensten daadwerkelijk toegepast wordt.

Maatregelen die bijdragen aan toegankelijk informatie

- Maak werk van de toegankelijkheid van álle (semi-)overheidsinformatie en andere organisaties met een publieke functie. Niet alleen de webteksten, maar ook de documenten en formulieren die op websites staan moeten toegankelijk zijn. Uiteraard geldt hetzelfde voor de informatie die nog op papier verstrekt wordt. Laat (semi-)overheidsinstellingen gebruikmaken van de kennis die hierover bestaat bij expertiseorganisaties en ervaringsdeskundigen op het gebied van toegankelijke informatie.
- Zet een stimuleringsprogramma op voor algemene en educatieve uitgeverijen om kennis en vaardigheden op te doen hoe zij hun elektronische publicaties en digitale leeromgevingen toegankelijk kunnen maken.
- Zorg ervoor dat de aangewezen toezichthouders voor de toegankelijkheidsrichtlijnen voor producten en diensten (vanuit de Europese Toegankelijkheidsakte) de kennis en middelen hebben om adequaat én proactief toezicht kunnen houden. Geef hen de mogelijkheid om, ook hier, gebruik te maken van de kennis die er is bij expertiseorganisaties en ervaringsdeskundigen op het gebied van toegankelijkheid.

2. Gelijke kansen voor scholieren en studenten met een visuele of andere leesbeperking

Meedoen in onze samenleving begint al op school. Door er tijdens de schoolperiode al voor te zorgen dat leerlingen met een beperking gewoon mee kunnen doen, wordt de kansen vergroot dat ze later goed voorbereid de arbeidsmarkt op gaan. Digitale ontwikkelingen, zoals elektronische leeromgevingen en AI, kunnen in potentie scholieren en studenten met een visuele of andere leesbeperking de kans bieden volwaardig te participeren op school. Dit kan echter alleen als digitale leermiddelen toegankelijk zijn en kunnen worden gebruikt met ondersteunende hulpmiddelen, zoals een schermleesprogramma.

De huidige digitale leermethoden en -omgevingen zijn echter vaak niet toegankelijk voor deze groep. Dedicon biedt scholieren en studenten met een visuele beperking ondersteuning door alle schoolmaterialen die ze nodig hebben in een gewenste, toegankelijke vorm (achteraf) aan te passen (braille, audio, digitaal, reliëf). Het achteraf toegankelijk maken van digitale leeromgevingen is echter veel moeilijker.

Als we het Nederlands onderwijs écht inclusief maken voor alle scholieren en studenten, zijn leermiddelen die aan de bron toegankelijk zijn daarom een belangrijke voorwaarde. Helaas beperkt de wetgeving vanuit de Europese Toegankelijkheidsakte zich tot e-boeken. Digitale leeromgevingen (steeds vaker een aanvulling of vervanging van het gewone schoolboek) zijn niet opgenomen in deze wetgeving. Belangenverenigingen, speciaal onderwijs, Dedicon én educatieve uitgeverijen vragen om wetgeving die leerlingen en studenten verzekert van toegankelijke leermiddelen.

Maatregelen die bijdragen aan inclusiever onderwijs

- Creëer, aansluitend op de AMvB voor toegankelijkheidsvoorschriften voor e-boekdiensten, een wettelijk kader om de toegankelijkheid van digitale leermiddelen en -omgevingen te verankeren.
- Onderzoek in hoeverre onderwijsinstellingen kunnen worden verplicht om toegankelijke digitale leeromgevingen in te kopen.
- Stimuleer onderwijsinstellingen om eigen lesmateriaal, zoals readers, op een toegankelijke manier aan te bieden.

Wij hopen dat deze handreiking concrete handvatten biedt waarmee de overheid en het bedrijfsleven verder worden aangezet tot actie. Uiteraard zijn er veel meer terreinen waarop het van belang is tekst en beeld toegankelijk aan te bieden. Dedicon is daarbij graag een constructieve kennispartner. Ook de komende jaren zullen wij ons blijven inzetten voor het stimuleren en beschikbaar maken van tekst en beeld in toegankelijke vorm voor mensen met een visuele of een andere leesbeperking.